№ 25 Ausgabe A.

HOMAN

№ 25 (117) Hod II. Wilnia, 27 marca 1917 h. Cena 5 fen. (3 kap.)

LITWA

BERLIN. Jak dawiedałosia telehrafnaje biuro Wolffa, stats-sekretar da zahranicznych sprau, Cymmermann, pryniau deputaciju ad litwinou z zaniatych ziamiel. Stats-sekretar wysłuchau žadańnia deputacii i skazau, szto impieratarskaje prawicielstwo nastrojeno wielmi prychilna da litouskaho nasialeńnia i pry zamireńni akaže pounuju paddzieržku ich žadańniam dajści daloka iduczaho samaupraulenńia.

26 marca.

Zachodni teatr:

Ad kanału Labasse da pałudziennaho bierahu Skarp uczora była wostraja artyleryjskaja bitwa.

U harystych wakolicach na pałudziennym zachodzi ad S. Kanten naszy wojski adkinuli nastupaŭszyje cieraz Sommu i kanał Kroza francuskije siły, zrabiŭszy ŭ ich u wostrych schwatkach ziažkije straty. Uziaty ŭ pałon 100 dusz, zdabyty niekolki kulemiotaŭ i 1 harmata.

Na ŭschodzi ad Elet i proci linii Lehi-Newill worahi paśla wostraho ahnia artyleryi nastupali znacznymi czaściami niekolkich dywizij. Nastupaŭszyje trojczy adbity sa stratami.

Pry Kraonell, na ŭschodzi ad En, nastupleńnie francuzoŭ adbito sztykami.

24 marca latuczaja eskadra atakawała Diunkirchen.

Worahi utracili ŭczora ŭ bitwach na pawietry 11 samalotaŭ.

Uschodni teatr:

Na usich frontach pałažeńnie, naahuł, biez pieramien.

Naszy latuny skinuli bomby na wajenny tabor na pałudziennym uschodzi ad woziera Dorjan.

PIECIARBURH (P.T.A.). Siahońnia pierad abiedam apublikawano apawieszczeńnie tymczasowaho uradu, u jakim haworycca, szto ŭsie finansowyje abiazacielstwy staraho uradu buduć wypoŭnieny akuratna i sumlenna. Usie padatki, poszliny i t. p. buduć spahaniać jak i raniej, pakul nia buduć wydany nowyje zakony ab ich. Prawicielstwo radzić usim hasudarstwienym ustanowam biarahczy kazionnyje hroszy. Biez pawialiczeńnia niekatorych padatkoŭ, nieiha budzie abyjścisia, ale nowaja padatkowaja systema razłožyć cižar padatkoŭ roŭnamierna — pawodłuh zamožnaści roznych klas nasialeńnia.

SZTOKHOLM. Dzieržaŭnaja duma wypuściła proklamaciju da ŭsiaho narodu, asabliwaž da sielan, u jakoj kaže: „Ważniejszyje harady paczynajuć haładać. Zapasoŭ, jakije znachodziacca pad akuratnym nahladam tymczasowaho uradu, tolki na niekolki dzion. Hetak sama hrozić hoład i armii. Hramadzianie! Sielanie! Wasza świataja pawinnaść zdawolić usim patrebnym tych, chto wyzwaliŭ was ad nienawisnaj niawoli, kab hoład nia kinuŭ by ich iznoŭ u abojmy nasilnikoŭ!"

SZTOKHOLM. Hаława rabotnickaj rady, Czcheidze, admowiŭsia ŭstupić u tymczasowaje prawicielstwo.

Dumie nie udałosia zniaści opozyciju rabotnikoŭ, i rabotniki ŭładzili kamitet dzieła kantrolu prawicielstwa, kab u patrebny moment rabotniki mahli-by ŭziać ułaść u swaje ruki siłaj.

Pieciarburski respublikanski kamitet, katory prynimaje ŭsio bolej i bolej formu nowaho prawicielstwa, z jakim prychodzicca liczycca, kožyn dzień atrymliwaje wiestki ab paczatku razwału byŭszaj carskaj impieryi. Łatyszskije nacyonalnyje kamitety ŭ Ryzie i Helsingforsie wypuskajuć adozwy z žadańniem samaj szyrokaj aŭtonomii dla łatyszskaho narodu. U toj aŭtorak u Ryzie, ŭ czasi ahramadnych manifestacii na wulicach łatyszskije pramoŭcy pryzywali da razrywu s Rasiejej, orhanizacii Łatyszskaj respubliki i nieadkładnaho rospusku tak zwanych „dabrawolnych" łatyszskich bataljonoŭ, jakije stajać na fronci. Ab paczatku ukrainskaho separatystycznaho ruchu, užo pawiedamlali raniej. Pałažeńnie ŭ rasiejskim Turkiestanie — wielmi zabłutanaje. Na Kaŭkazi ruch da aŭtonomnaj Kaŭkaskaj respubliki nie strymana idzie ŭpiarod.

KOPENHAGA. Rabotnickije sajuzy, katoryje damahajucca dla siabie prawoŭ, roŭnych s prawami tymczasowaho uradu, wielmi zatrudniajuć pałažeńnie. U Maskwie panujuć rabotniki i staronniki krajnich lewych. Socyał-rewolucyjny kamitet, katory robić opozyciju dumskaho kamitetu, usiemi siłami dabiwajecca taho, kab ustanoŭczy sejm byŭ sklikan u Maskwie.

STOKHOLM. Wajennaja ułaść orhanizowana tak: ł ł ŭnakamandujuczym budzie hienerał Ruzskij pad kantrolem kamitetu nacyonalaj abarony pad marszałkoŭstwam Guczkowa. Hienerał Ruzskij zachawaje ŭ swaich rukach hłaŭnuju kamandu na paŭnocznym fronci dzieła taho, kab niedapuścić kontrrewolucii.

LUGANO. Carskuju siamju aresztawali zatym, szto car, nia hledziaczy na dadzienaje słowo, patajna pierapisywaŭsia s carycaj.

BERN. Szwejcarskamu pasłu ŭ Pieciarburzi zahadano zawiazać oficyalnyje znosiny z nowym prawicielstwam.

Razbitaje niedarazumieńnie.

Byŭ car Mikałaj, — i nima cara Mikałaja. Panawaŭ 300 hadoŭ rod Romanowych, — i na ich pryjszoŭ zwod. Stahnała Rasieja sotni hadoŭ pad ciažkim jarmom carskich czynoŭnikoŭ, — i hetaj niawoli nastaŭ kaniec. Dawoli było narodu śmieła i družna wystupić proci swaich kryŭdzicieloŭ, i toje, szto wydawałosia abapiortym na nienaruszymych asnowach, rassypałosia, bytcym parachno.

U naszym žyćci jość tak sama szmat takoha, na szto ludzi zwyklisia hladzieć, jak na nieszta wiecznaje, ŭmacawanaje nazaŭsiody. Ale czasta dawoli kranuć rukoj, dawoli skazać śmiełaje słowo, i płod niedarazumieńnia ci narodnaj ciemnaty zniknie, jak dym. Da hetkichpładoŭ ciemnaty i nieświadomaści naszaho narodu naležyć pahlad na panawańnie ŭ naszym Kraju polszczyny, jak bytcym ad niapomnych wiakoŭ ustanoŭlenaje na wiecznyje czasy.

Chto zmałku dzion swaich czuŭ ad panoŭ, ksiandzoŭ i swaich-že bratoŭ, szto polskaja mowa — heta mowa „panskaja", a biełaruskaja—„mužyckaja", tamu zdajecca, szto tak jano zaŭsiody było i budzie. I mała kamu wiadoma, szto byŭ czas, kali na naszaj ziamli — aprycz biełarusoŭ i litwinoŭ—nie było niwodnaho palaka, szto pa polsku nichto tut nia ŭmieŭ hawaryć, szto polskije kołonisty panachłynuli da nas usiaho 350 hadoŭ tamu nazad, i tolki ad taho czasu naszaje panstwo i szlachta paczali mieniać swaju biełaruskuju mowu na czužackuju i razam s prymakami swaimi abiertać narod biełaruski u swaich „chałopoŭ". Ažno ciapier pryjszoŭ czas, szto tyje «chałopy» paczali razumieć, szto jany — takijež ludzi, jak ich «pany», i woś, razam s pierszym pramieniem woli, zbudziłasia ŭ ich świadomaść, szto ich nacyonalnaść, ich mowa majuć poŭnaje prawo na byt, na parawańnie u swajej staroncy. I dzie ŭczora była rasiejskaja ci polskaja szkoła, dzie wuczyciel-czynoŭnik abo «panienka» abiertali biełarusoŭ u maskaloŭ ci palakoŭ, — tam ciapier budujucca biełaruskije szkoły, tam śmieła i wolna žwinić biełaruskaje słowo, zdabywajuczy naležnaje jamu pawodłuch usich boskich i ludzkich prawoŭ miejsco.

350 hadoŭ panujuć u nas palaki, a 120 panawała Rasieja. Ale panawańnie hetaje, asnowanaje na kryŭdzie i gwałcie, nie mahło być wiecznym: śledam za kancom rasiejskaj czynoŭnickaj ułaści prychodzić kaniec i panawańniu polszczyny. Razbićcie samadzieržaŭnaho ładu ŭ Rasiei rasczyniło woczy tym, chto wieryŭ, bytcym paniawolenyje carskim prawicielstwam jak maskoŭski, tak i inszyje narody Rasiei zasudženy na wiecznyje czasy chadzić pad jarmom, žyć pad «apiekaj» czynoŭnikoŭ. Dy hetaž prymuszaje adumacca i tych, chto jeszcze nie utraciŭ wiery ŭ «wiecznaść» panawańnia ŭ nas palakoŭ: raz narod zwaruchnuŭsia, raz jon ubaczyŭ, szto može žyć i razwiwacca biez czužackaj „apieki", szto može zdabywać sabie praświetu ŭ rodnaj mowie i «wychadzić u ludzi», nie wyrekajuczysia swajej nacyonalnaści, — jon pojdzie pa hetaj nowaj, samabytnaj darozi dalej i tworczaj pracaj zawajuje dla siabie i swajej ziamli wolnaje, niezaležnaje ni ad kaho žyćcio!

I. Mieleszka.

Za wolu i za mir.

Jeszcze ŭ paczatku wajny nia tolki pastupowyje elementy ŭ Rasiei, ale i dawoli ŭmiarkawanyje hołasna hawaryli ab tym, szto heta wajna pawinna dawiaści Rasieju da rewolucii. Ale tyje, czyimi rukami jana ciapier zroblena, nie spadziewalisia, kab rewolucija mahła adbycca ŭ czasi wajny. Naadwarot, usie rasiejskije liberały, nie wykluczajuczy nawat czaści socyał-demokratycznaj intelihiencii, pryzywali bolsz ruchawyje rewolucyjnyje elementy — ŭ pierszy czarod rabotnikoŭ — da udzieržańnia spakoju ažno da taho momentu, kali „pabiedanosnaja armija wiernіecca s frontu damoŭ i, zwajewaŭszy tam supraciŭnikoŭ Rasiei,

zwajuje i ŭnutrenych jaje worahoŭ". Ż hetaj metaj u armiju pajszli swajej achwotaj takije świetłyje hramadzkije rabotniki, jak ś. p. Kolubakin, zabity ŭ baju pad Warszawaj: jany liczyli swajej zadaczaj dzialić s sałdatami wajenny trud i, zjednaŭszysia z hetym „arużnym narodam" na paloch bitw, pawiaści rewolucyjnuju armiju suproć carskaho prawicielstwa i czynoŭnickaho panawańnia. I kali pryjszli pierszyje telehramy z Rasiei, szto rewolucija nia tolki paczałasia, ale ŭžo i dajszła pabiedy, prymusiŭszy Mikałaja II adraczysia ad tronu, — dyk trudna było dać wiery, szto heta — praŭda.

Ale fakt — faktam. Rasiejskaja rewolucija dajszła wialikaj udaczy, i heta pakazwaje, szto rewolucyjny ruch, wyzwany carskaj haspadarkaj i uzmacawany ciżarami wajny, abchapiŭ wielmi szyrokije narodnyje kruhi, katoryje ureszci zwaruchnulisia, kab skinuć starcje jarmo niawoli.

Aposznije miesiacy žyćcia carskaho prawicielstwa prajszli duża trywožna. Z roznych kancoŭ Rasiejskaj dzieržawy sztoraz czaściej prychodzili wiestki ab uzrości rewolucyjnaho nastrajeńnia narodu, ab razruchach s pryczyny niedastaczy praduktoŭ i darahoŭli i t. d. Hetaho prawicielstwo nie mahło nie baczyć, nie mahło nie liczycca z hroźbaj narodnaho wystupleńnia, — ale jano ad czasu rewolucii 1905 hodu ani nie zmianiłosia i z hetaj pryczyny užywało starych „spraktykawanych" sposaboŭ dzieła zmahańnia s „kramołaj". Zmieniajuczy biezupynna swaich ministroŭ dzieła uspakajeńnia sajuźnickich dzieržaŭ, prawicielstwo zahadało ŭ szyrokich razmierach rabić areszty „niespakojnych" elementoŭ. Ala hetaho mało: razumiejuczy, szto narodnyje massy biez dobrych orhanizataroŭ i kiraŭnikoŭ nie zdalejuć na biazmiežnym abszary Rasiei razbić staruju ŭłaść, prawicielstwo pawiało takuju palityku, kab razbić i zrabić „niaszkodnymi" ŭsie hramadzkije orhanizacii, — u pierszy czarod staŭszuju wielmi opozycyjnaj dzieržaŭnuju dumu, sajuzy ziemstw i miest, wajenna-pramyszlenyje kamitety, dzie byli predstaŭniki i ad rabotnikoŭ, i t. d. Szto heta niszczuczaja orhanizaciju hramadzianstwa rabota była wiedziena zusim planowa, pakazwaje duża cikawaja „dakładnaja zapiska" ŭsierasiejskaho „patryotycznaho sajuza", ŭ katorym hłaŭnaje miejsco zanimaŭ skinuty rewolucyonierami minister unutrenych spraŭ, Protopopow. Zapisku hetu nadrukawało „Now. Wr.", wyjaŭlajuczy pry hetym jaje aŭtora.

„Zapiska" hladzić na ŭsie hramadzkije orhanizacii ŭ Rasiei, nawat na tyje, katoryje zusim szczyra pracujuć dzieła wajny, jak na recz szkodnuju, jak na pieraszkodu ŭ wajnie. Jana liczyła, szto dzieržaŭnaja duma — heta „rassadnik kramoły", i žadała piersz za ŭsio za ŭsielakuju canu razahnać jaje. Ale meta zapiski — nie razhon dumy sam pa sabie, a toje, szto tolki hetkim sposabam možna razbić tak nienawisny Protopopowu „pastupowy błok": piataja duma, na pahlad aŭtora zapiski, choć i dała by znacznaje czysło lewych deputatoŭ, ale zatoje—„pry adpawiednym prawiadzeńni wybaroŭ" — možna było-by ŭ jaje niedapuścić najbolsz žywych i czynnych ludziej, jakije ŭžo daŭno stalisia „sollu ŭ woku" prawicielstwa. „Zapiska" radziła prawicielstwu apiracca u jaho palityce na „elementach zamožnych i spakojnych" — na pramyszlenych i tarhowych kruhach i wyhawarywaje prawicielstwu jaho „niapieknyje" pastupki u adnosinach da spekulantoŭ, katorych ŭłaści pad naciskam hramadzianstwa aresztawali za roznyje maszenstwy. U swaim žadańni zdabyć prychilnaść u buržuazii aŭtor zapiski idzie tak daloka (jak na reakcyjnaho ministra), szto hatoŭ nawat i žydoŭskaj buržuazii, byŭszaj dahetul u poŭnym zahonie, dać prawo nabywać nieruchomaje mieńnie pa ŭsiej Rasiejskaj dzieržawie.

Heta zapiska, apublikowanaja ŭ „Now. Wr.", treba dumać, papiaredziła razhrom wajenna-pramysłowych kamitetoŭ, u katorych paczalisia areszty rabotnickich deputatoŭ. Jana, treba dumać, była pryniata i Mikałajem II, bo car zahadaŭ raspuścić dzieržaŭnuju dumu, katoruju hetak doŭha ždali i katoraja mieła pierad saboj nadta wialikuju rabotu. I hety aposzni pastupak byŭ aposzniaj kroplaj, jakaja, upaŭszy ŭ nalituju pa samy kraj szklanku wady, robić toje, szto wada lijecca cieraz kraj.

Staryje ministry praczuwali, szto razhon dumy može wyzwać wialikuju niebaspiecznaść. Jany sabralisia ŭ samoj dumie ŭ ministerskim pawiljonie i pastanawili zaprasić na naradu kiraŭnikoŭ dumskich partij. Ale jany spaźnilisia: ŭ toj samy czas duma, katoraja, nia hledziaczy na carski zahad, nie spyniła swaich zasiedańnioŭ, naznaczyła spaŭnicielnuju kamisiju, jakoj była dadziena najwyszejszaja ŭłaść u hasudarstwie, — i ad imi kamisii ŭ salu, dzie zasiedali ministry, zjawiŭsia hienerał Osten-Sakien s sałdatami i aresztawaŭ usich czlenoŭ staroha carskaho uradu.

Pamianutaja wyszej „zapiska" Protopopowa, najbolsz nienawisnaho dla hramadzianstwa spamiž usich ministroŭ, jak adstupnika ad liberalizmu, nazywała rabotu rasiejskaj opozycii „partyjnym zmahańniem za ŭłaść". Ale Protopopow pamyliŭsia: zmahańnie za ŭłaść wiali nie partii, a ŭsia Rasieja, stahnaŭszaja ad ucisku carskaho samadzieržaŭnaho prawicielstwa, i pierszy akt rewolucii, jaki ŭžo adbyŭsia na naszych waczach, najlepiej pakazaŭ heta: u spaŭnicielnaj kamisii, jakaja ŭziała ŭ swaje ruki kiraŭnictwo ŭsiej staranoj, my baczym predstaŭnikoŭ usich opozycyjnych partij, paczynajuczy ad akciabrystoŭ i kanczajuczy krajnimi lewymi. Ale ciapier, sudziaczy pawodłuh dajszoŭszych i prybywajuczych kožyn dzień nowych wiestak s Rasiei, paczynajecca tam druhi akt rewolucii: ciapier paczynajecca zmahańnie miž pastupowymi elementami i reakcijej, a porucz s tym i pamiž samymi twarcami rewolucii — liberalnaj buržuazijej i rabotnickimi massami.

Szto reakcyoniery nie supakojacca s pryczyny pieramieny prawicielstwa, szto jany, skinutyje s zaniataj pazycii „kala ŭłaści", buduć usie siły swaje napružać dzieła taho, kab wiarnuć nazad stary ład, — heta jasna dla kožnaho. Ale ŭ pierszy moment jany, baczuczy, szto rewolucyjny pažar abnimaje ŭsiu dzieržawu, abnimaje nia tolki narod, ale i armiju, pastaralisia ukrycca pa ciomnych kutoch i pacichu szukać daroh, kab padkapać nowy ład. Samo saboj, heta — tolki da czasu: nielha sumlewacca, szto pry pierszaj zrucznaści czornasocienyje elementy buduć prabawać wyzwać kontrrewoluciju, szto z ich pryczyny mo' jeszcze mnoha krywi pralijecca... Zatoje bolsz wyrazna namieczajecca ŭžo ciapier zmahańnie za ŭłaść pamiž liberałami i krajnimi lewymi.

Ni dla kaho nie sekret, szto rasiejskaj rewolucii szmat pamahła Anhlija. Anhlija jasna baczyła, szto staraja carskaja haspadarka ŭsio bolej i bolej nabližaje ruinu Rasiei, szto ŭsiudy idzie raskradywańnie nacyonalnaho dabra, idzie poŭny hasudarstwieny razwał, katory može dawiaści da anarchii. A pry takim pałažeńni ab pabiedzi Rasiei nielha było i dumać. Woś, anhlicki urad, sudziaczy pawodłuh dajszoŭszych da nas wiestak, i paddzieržaŭ rewolucyjnaje wystupleńnie dumy, spadziajuczysia, szto ŭłaść apyniecca ŭ rukach liberałoŭ, jakije ad paczatku wajny zanimali nadta wajaŭniczaje stanowiszcze i wustami Milukowa apawieszczali ab „nacyonalnaj missii" Rasiei — ab patrebi zaŭładać Konstantynopolem i t. p. I Anhlija nie pamyliłasia: nowaje ministerstwo zajawiło zusim wyrazna, szto jano chocze dalej wiaści wajnu „da akanczacielnaj pabiedy". Ale lewyje deputaty, prysłuchajuczysia da hołasu narodu, wiaduć zusim admiennuju palitycznuju liniju. U swaich palitycznych i socyalnych damahańniach lewyje žadajuć nie zamieny skinutaho cara Mikałaja jaho bratam Michaiłam—z ahraniczeńniem carskaj ŭłaści, a ustanaŭleńnia respubliki ŭ Rasiei—biez nijakaho cara; dalej, jany namieczajuć szyrokuju prahramu socyalnych reform, katoryje nia luby liberalnaj buržuazii, bo jany pawinny zakranuć interesy zamožnych klas; ureszci, socyał demokratycznyje rabotnickije orhanizacii i ich dumskije deputaty žadajuć nie dalejszaj wajny, a zamireńnia.

Hetak, jak baczym, pryczyny niazhodliwaści miž liberałami i socyalistami—duża surjoznyje. Da taho i miž rasiejskimi sielanami paczaŭsia surjozny ruch da razdziełu kazionnych i panskich ziamiel miž tymi, chto na ziamli pracuje (napr., u Saratoŭskaj huberni). I ciapier jeszcze nielha skazać, chto pierewažyć.

Treba dumać, szto aposzniaje słowo prynaležyć armii: jaki hołas jana padaść? Kali jana wyskažecca za liberałoŭ, heta budzie aznaczać dalejszuju wajnu ŭ jednaści s Anhlijej. Naadwarot, kali armija pojdzie s rabotnickimi deputatami, dyk hetym samym jana zajawić, szto chocze zamireńnia, i heta može papraŭdzi dawiaści da kanca wajny, paśla katoraj narody Rasiei pawinny buduć prystupić da budawańnia nowaho dzieržaŭnaho žyćcia—na nowych asnowach.

H. B.

Switoje.

Užo, dziakuj Bohu,
Raźwiejałaś noczka!
Smialej stawim nohu,
Smialej hladzić woczka.
Da pracy, da tworczaj
Užo prystupajem
I dolu jaśniejszu
Ciapier spatykajem.
Ad śpiaczki pracnuliś
I świetu žadajem,
Bo my schamianuliś,
Szto woli nie majem.
My doŭha stahnali
U carskaj niawoli,
Šmat hora spaznali, —
Nia choczemo bolej
Ciarpieć takoj muki,
S ciamnataju žyci!
I ŭ nas-że jość ruki:
My možem rabici
Usio, szto patreba
Dla naszaj staronki,
Dla budnaho chleba
I wolnaj hamonki!
Žyć choczem s bratami
Biez swarki, biez swadki:
Ŭsie budziem synami
Adnej Ziamli-Matki!

W. Lemieś.

U Wilni i wakolicach.

—z—

× **Biełaruski teatr.** Majuczy swaju pastajannuju, choć i niewialiczkuju scenu ŭ haspodzi Biełaruskaho Klubu, biełaruskaja dramatycznaja družyna amataroŭ pad kirunkam p. Olechnowicza razwiwaje ŭsio bolej swaju rabotu. Adnak hłaŭnuju praszkodu ŭ jaje pracy stanowić toje, szto repertuar biełaruskaj sceny—niebahaty: pierad wajnoj u biełaruskim teatry staŭlali tolki niekolki pjes oryhinalnych, dy hetulki-ž pierekładoŭ. Woś, kab razwiwać dalej teatralnuju rabotu, biełarusy pawinny rupicca ab nowyje scenicznyje twory. My ŭžo paznajomilisia z nowymi two-

rami p. Olechnowicza—„Na Antokali“ i „Na wioscy“; aprycz taho baczyli ŭ rukapisach niekolki oryhinalnych i pierekładzienych pjes. A ciapier dawiedywajemsia, szto niekolki aŭtoroŭ biełaruskich apracowywajuć nowyje reczy.

Žadajem maładym siłam dobraj udaczy!

× «Jak prawilna pisać pa biełarusku». Pad hetkim zahałoŭkam wyjszła niewialiczkaja kniżeczka, ŭ katoraj wykładajucca asnowy biełaruskaho fonetycznaho piśma (łacinskimi literami). U kniżcy—pobocz s prawiłami piśma—dadzieny prykłady, zadaczy i dyktoŭki dla wuczaszczychsia. Kniżka može słužyć rukawodztwam dla wuczycieloŭ biełaruskich szkoł.

U zahałoŭku aznaczeno, szto heta — I czaść. U dalejszych czaściach majuć być wyłoženy asnowy biełaruskaj hramatyki.

× **Miestowaje kuratoryum** ab biednych manicca sioleta naładzić u wakolicach miesta niekolki kołonij dla biednych dziaciej, katoryje zanimalisia by pad dahladam sielska-haspadarskimi rabotami.

× **Wykarystańnie ziamli.** Wilenski Hradanaczalnik zahadywaje, kab usie žychary wilenskaho miestowaho pawietu, u katorych jość swoj kusok pryhodnaj da uprawy ziamli, abo katoryje upraŭlajuć im, wykarystali hetu ziamlu. Chto sam nia može z jaje karystać, pawinien ŭraz že ab hetym zajawić pry Dominikanskaj wul. dom № 2, pakoj 128; tady hety kusok ziamli iaduć da użytku druhomu. Za niespaŭnieńnie hetaho zahadu ždže kara.

× **Pradaža spirtnych napitkoŭ.** Ad 1 krasawika spirtnyje napitki pradawacimuć nie pry św.-Jurskim praspekci 22, a u miestowym ratuszu, Dominikanskaja 3, pakoj 63.

× **Akružny sud.** Dapaŭniajuczy praces z 24 maja taho hodu proci bandy hrabieżcoŭ, abrabawaŭszych udawu Aleksandru Malinoŭskuju na 50.000 marak, u tuju sieradu sudzili jaszcze dwoch hrabieżcoŭ: miaśnika Kazimira Białkoŭskaho i waźnicu Wolfa Ilonisa. Abodwy zasudženy akružnym sudom kožyn na 7 hadoŭ u papraŭczy dom.

Lampoŭszczyka Jazepa Drapusa, katory chadziŭ da zamužnaj kabiety Adaminas na wiosku kuplać spažyŭnyje praduktу i za sprobu jaje pryswoić czaść kuplenych u jaje praduktoŭ zbiŭ Adaminas pałkaj tak, szto jana praz kolki dzion pamierła, — akružny sud, prynimajuczy pad uwahu zmienszajuczyje winu warunki, zasudziŭ na 2 hady ŭ wastroh.

Kazimir Bahaszynski, z Wilejki, razrezaŭ na dźwie pałowy rasiejskije rubli i, pakazwajuczy sielanam adnastaronnuju bumažku, kazaŭ im, szto heta — falszywyje hroszy dy szto jon može ich szmat pradać. U adnaho sielanina jon uziąŭ 1000 rub. i abiecaŭsia dać na 4.000 „falszywak“; adnak, swajej abiecanki jon nia spoŭniŭ, dyj hroszy nazad nie zwiarnuŭ. Bahaszynskaho zasudzili na 1 hod i 3 mies. u wastroh.

× **Hroszy s cyny.** U najbliżejszym czasi buduć wypuszczeny 10-fenihowyje manety s cyny.

× **Kurs rubla**: Oficyalny — 2 m. 00 fen. za rubiel; u bankach pry pradažy — 2 m. 34 fen., pry kupli — 2 m. 38 f.

Pazyczkowaja kasa biare 6%.

× **Temperatura.** Najwyszejszaja i najniżejszaja temperatura za aposznije dni była pawodłuh Celsija):

	najwysz.	najniż.
za dzień z 21 na 22	— 5,5°	— 21°
„ „ z 22 na 23	— 6°	— 12°
„ „ z 23 na 24	— 5°	— 19°
„ „ z 24 na 25	— 1,5°	— 17°

Rewolucija u Rasiei.

PARYŽ. Anhlickaja hazeta „Morning Post“ i italjanskaja „Perseweransa“ danosiać, szto ŭ londonskaj umowie miž sajuznymi dzieržawami nierabić separatnaho mira jość punkt, pawodłuh katoraho Rasieja u prypadku ŭnutrenych razruchoŭ maje prawo zrabić separatny mir.

BERN. Rasiejski urad wydaŭ adozwu da armii, pryzywajuczy sałdatoŭ paddzieržać dyscyplinu, bo nowy ŭnutreny ład može być zawiedzien tolki pry pabiedzi.

ŽENIEWA. W. kn. Mikałaj Mikałajewicz prasiŭ telehramaj utrymać ład u staranie. Jon, wialiki kniaź, parupicca, kab byŭ paddzieržan paradak u armii. Jon ćwiorda wieryć u pabiedu, waje, szto u armii pawinna panawać zhodliwaść i dyscyplina.

SZTOKHOLM. Tolki ciapier dajszła wiestka, szto ŭ pazaproszłuju subotu dumu dzieržała ŭ asadzi czerń, katoruju udałosia razahnać tolki pry pomaczy milicii i wojska. Czerń žadała zniszczeńnia monarchii i wydaleńnia z armii Mikałaja Mikałajewicza. Hramady narodu niaśli czyrwonyje sztandary z nadpisami: „Ziamli i woli!“, „Smierć aresztawanym tyranam!“

Kierenskij skazaŭ pramowu, adznaczywajuczy patrebu zmahańnia z niemcami, bo inaczej narod stracić haławu.

ŽENIEWA. „Petit Parisien“ danosić s Pieciarburha:

ale jana mahczyma tolki s padmohaj narodu.

Ruzskij, Brusiłow, Radko Dmitryjew i Korniłow prykazami pa armii pryzywali sałdatoŭ udzieržać ład, bo worahi tolki padžydajuć momentu, kab zrabić Rasiei śmiarotny udar.

PIECIARBURH (P.T.A.). W. kn. Mikałaj Mikałajewicz atrymaŭ adstaŭku.

Hienerał Aleksiejew tymczasowa naznaczen hłaŭnakamandujuczym.

PIECIARBURH. Tymczasowaje prawicielstwo apublikawało adozwu da armii, flotu i narodu, ŭ katoraj adznaczywaje niebaspieku ad Niamieczczyny. Unutrenyje trudnaści mohuć dawiaści da taho, szto wolnyje rasiejskije hramadzianie mohuć abiarnucca u raboŭ Niamieczczyny.

Wajenny minister wydaŭ u tym že duchu prykaz pa armii. Jon adznaczywaje, szto u armii pawinna panawać zhodliwaść i dyscyplina.

Tymczasowaje prawicielstwo manicca utwaryć rewolucyjny trybunał dzieła suda nad aresztawanymi ministrami i inszymi asobami.

Trybunał budzie składacca z wydatnych adwakatoŭ i czlenoŭ dumy.

SZTOKHOLM. Finlandzkaja hazeta „Kan. Fhato“ drukuje telehramu kamitetu narodnaj woli da hubernatara Uleaborga, katoramu predłahajuć zabaspieczyć niemahczymaść dla byŭszaho cara Mikałaja uciaczy zahranicu.

LONDON. Rasiejskaje pasolstwo admaŭlajecca wydawać paszparty rasiejskim paddannym, jakije choczuć jechać u Rasieju. Anhlicki pasoł u Pieciarburzi atrymaŭ prykaz dabicca ad tymczasowaho prawicielstwa zabaspieczeńnia asoby cara i carskaj siamji.

PARYŽ „Echo de Paris“ danosić s Pieciarburha, szto na žadańnie prawicielstwa car Mikałaj zwolniŭ wojsko ad prysiahi na wiernaść.

PIECIARBURH (P.T.A.). Usie wiedamaści, bytcym car uciok, wydumany.

KOPENHAGA. Ab caru chodziać samyje roznarodnyje i niazhodliwyje wiestki. Pawodłuh adnych, car bytcymto uciok s Carskaho Sieła, i na ŭsich czyhunkach szukajuć jaho. Pawodłuh druhich wiestak, car spakojna ždže razwiazki swajej buduczyny ŭ Carskim Siale. Jaho bytcym manicca adasłać u Krym, dzie jon budzie da kanca wajny.

„Now. Wr.“ pisze, szto car pajedzie u Anhliju i szto aresztowan turkiestanski hienerał-hubernatar, Kuropatkin.

„Birž. Wied.“ piszuć, bytcym znajszli karespandenciju miž Protopopowym i impieratrycaj, katoraja abwinawaczywaje aboich.

Aleksiejewa bytcym to manicca naznaczyć wyszejszym hłaŭnakamandujuczym.

U sztabach asobnych armii znachodziacca dumskije kamisary, katoryje pawinny rabić upłyŭ na wojsko.

KOPENHAGA. Byŭszaja impieratryca-ŭdawa, jak kažuć, manicca pasialicca ŭ swajej staroj baćkaŭszczynie — Danii.

LONDON. Milukow oficyalna zajawiŭ pasłam dzieržaŭ u Pieciarburzi ab adraczeńni cara ad tronu i ab pryniaćci ŭłaści tymczasowym uradam. Ser Bukanen skazaŭ, szto jon rad zawiazać asabistyje znosiny z Milukowym.

AMSTERDAM. Swiacieiszy Synod zahadaŭ wykinuć sa słužby Božaj malitwu za carskuju siamju i zamianić jaje malitwaj za tymczasowy urad.

Pa zahadu prawicielstwa skinuty z miejsc: ober-prakuror Sw. Synodu, mitrapalit Pitirim, mitrapalit Makaryj i archijerej Izydor.

SZTOKHOLM. Socyał rewolucyoniery damahajucca addać pad sud Mikałaja Aleksandrawicza Romanowa.

Aresztawany hercog Meklenburski i prync Aleksandar Oldenburski.

S zali narad Sw. Synodu wykinuli impieratarski tron.

Czcheidze, badaj, budzie naznaczen za ministra biez portfelu.

W. Kniazia Kiryła nazywajuć ciapier: admirał Romanow.

B. impieratryca Aleksandra na dzień pierad rewolucijej skazała: „Ja znaju, szto narod lubić naszu siamju. Proci nas nastrojen tolki Pieciarburh i małaja žmienia karciožnikoŭ“.

Rada ministroŭ pastanawiła wydawać pomacz hraszyma emihrantam, wiertajuczymsia damoŭ, i dawać darmowy prajezd czyhunkaj.

HAAGA. Rada ministroŭ zahadała ministru sudoŭ, Kierenskamu, uskoryć sud nad byŭszym wajennym ministram, Suchomlinowym.

LUGANO. Socyał-demokratycznaja hazeta „Avanti“ wostra napadaje na pressu sajuźnikoŭ za toje, szto tamaka socyalistycznyje massy ŭ Rasiei nazywajuć czerńju. Hazeta pisze, szto socyalisty i armija nie pazwolać Milukowu zatrymacca na paławinie darohi da abnaŭleńnia Rasiei.

KOPENHAGA. U swajej adozwie rasiejskije socyalisty žadajuć razdziełu impieratarskich „udzielnych“ ziamiel, panskich dwaroŭ i manastyrskaj ziamli. Dla rabotnikoŭ jany damahajucca ustanaŭleńnia 8-hadzinnaho raboczaho dnia. Adozwa kanczajecca pryzywam: „Rabotniki ŭsich krajoŭ, złuczajciesia!“

Dumku pacharanić usich zabitych rewolucyonieroŭ na Pałacowym placu pakinuli.

LONDON. „Times“ danosić s Pieciarburha:

Czutki ab razdzieli ziamiel, katory-

je prynaležali da cara i jaho siamji, zrabili toje, szto sielanie pacza!i hramadami jechać z miest u swaje wioski, bajuczysia spaźnicca na dzialićbu i astacca biez ziamli.

Wiadzimir Lwow naznaczen oberprakuroram św. Synodu. Usie archirei, katorych padasrewajuć u prychilnaści da staraho ładu, smienieny. Na miejsco pieciarburskaho mitrapalita nasnaczajecca kn. Uchtomskij.

MALME. Pa zahadu Guczkowa, naczalniki pawinny hawaryć saldatam „wy", a saldaty — nazywać aficeroŭ pawodłuh czynu, dadajuczy słowo „pan".

HAAGA. „Times" danosić s Piecierburha, szto ŭžo jeszcze tam dzieržacca dwa prawicielstwy: adno prawicielstwo — paradku, heta prawicielstwo Lwowa; druhoje prawicielstwo— chaosu, heta prawicielstwo Czcheidze.

23 sielanskije deputaty zažadali kab starejszyje sapasnyje byli puszczeny ŭraz že nazad u wioski dziela wiesnawych rabot.

Milukow skazaŭ adnamu anhlickamu karespandentu, szto trudawikoŭ prymusiać umieryć swoj žywy temperament, dapuściŭszy ich da składu prawicielstwa. Na ustanoŭczy sejm buduć dapuszczeny i kabiety.

BERLIN. Žaleznadarožny sajuz u Rasiei damahajecca, kab ŭsich czynoŭnikoŭ wybirali-by služaczyje. Tym czasowy urad na heta nia hodzicca.

SZTOKHOLM. Z Ukrainy danosiać, szto tam widać uzrost separatystycznaho ruchu.

Pry swalnieńni palitycznych aresztantoŭ u Arle wypuścili i Hryhorjewa, b. kamendanta Koŭny. Ale inszyje palitycznyje paznali jaho i zažadali, kab jaho ŭziali nazad u wastroh, jak zdrajcu. Jaho zadzieržali.

U Chersoni narod wypuściŭ na wolu 2200 arestantoŭ, katoryje rassypalisia pa ŭsim horadzi.

Miestowaja duma ŭ Maskwie zažadała, kab ustanoŭczy sejm sasiedaŭ by ŭ Maskwie.

SZTOKHOLM. U Finlandii panuje niezdawoleńnie s pryczyny taho, szto miejscy ministra, stats-sekretara i hienieral-hubernatara zaniaty nie finlandcami. U apošnich dniach adbywalisia mityngi, žadajuczy, kab Finlandijej upraŭlali finlandcy.

SZTOKHOLM. Sludy pryježdžajuć z Rasiei czužaziemcy, łajuczysia nowych krywawych prypadkoŭ. Jany nazywajuć adbyŭszyjsia pierewarot tolki pieczatkam nowych katastrof.

Czlenam skinutaj dynastii zabaranili wyježdžać s Piecierburha i z miejsc praźywańnia.

NJU-JORK. Prezydent Wilson dumaje, szto rasiejskaja rewolucija prybližaje mižnarodnuju mirnuju konferenciju.

LONDON. Reŭter danosić s Piecierburha:

Trup Rasputina wykapali u Carskim Siale i pierewiazuć u inszaje miejsco.

Z usiaho świetu.

Kaniec błokady Hrecii.

AFINY. Paśla dziewiacimiesiacznaj wostraj błokady ŭreszci pryjszoŭ pierszy amerykanski parachod sa zbožžem. Palaženie narodu u apošnim czasi było straszennaje: ludzi dasłoŭna karmilisia trawoj i zieleninaj.

Sajuźniki buduć pilnawać, kab pryweziennaje zbožže raadawali narodu i kab jano nie papało-by ŭ wajennyje składy.

«Wiesna narodaŭ».

BRUSSEL. Hieneral-hubernatar zahadaŭ raadzialić Belhiju na dwa upraŭleńnia: flamandzkaje sa stalicaj Brusselem i wałonskaje sa stalicaj Namiuram. Buduć wydany padrobnyje instrukcii ab orhanizacii hetych upraŭleńniŭ.

TELEHRAMY.

Niamieckije apawieszczeńnia.

23.III. Zachodni teatr.

Na fronci Flandryi i na adrezku Arra—snacznaja czynnaść artylerji.

Francuskije wojski, katoryje naabapoł S.-Simon pierajszli cieraz Sommu i kanał Kroza, atakaj adkinuty nazad. Worahi utracili pałonnymi 230 dusz, dy niekolki kulemiotoŭ.

Miž Uaz i En, na zachodzi i na poŭdni ad Maržiwal, ahniom i kontratakaj adbity silnyje francuskije ataki. Na raśninie Wewr naszy patruli ŭziali 12 pałonnych i 2 kulemioty.

Uschodni teatr:

Biez wydatnych bitw.

Makiedonski front: Kala Manastyra francuzy sidziać cicha.

Adzin nasz latuczy karabiel u naczy z 20 na 21 marca abkidaŭ bombami anhlickije budoŭli na ostrowi Lemnos.

24.III. Zachodni teatr.

Miž Sommaj i Uazaj—sztodziennyje styczki patruloŭ.

Uschodni teatr:

Front Leopolda Bawarskaho: Kala Smarhoni, Baranawicz i Stochoda adbity razwiedaczyje rasiejskije drużyny.

Kala Dźwinska zbit samalot worahoŭ. Nad Dryświackim wozieram — niepryjacielski łatuczy szar.

Front erc hercoga Józefa: Paśla wostraho artyleryjskaho i minnaho ahnia naszy wojski zdabyli szturmam rasiejskije pazycii miž dalinami Sołyanar i Czobanos i ŭziali 500 pałonnych.

Rasiejskije nastupleńnia pry Madjaros adbity.

Front Makienzena: Niczoha nowaho.

Makiedonski front: Pałaženie biez pieramien.

Nastupleńnia worahoŭ miž wazioram Orchida i Presba i pry Manastyry zakonczeny. Ad 12 da 21 byli nowyje szturmy francuzoŭ. 15 i 17 worahi mieli niekatoruju udaczu, ale 20 i 21 naszymi kontratakami jany wykinuty iznoŭ. Panujuczyje wiarszyny—celkom u naszych rukach. Worahi mieli nadta ciažkije straty.

25.III. Zachodni teatr:

Na fronci Flandryi i Artua—znacznaja rabota artyleryi. Na poŭdni ad Ipra naszy minamioty swaim ahniom zrujnawali akopy worahoŭ, katoryje naszy patruli znajszli pustymi. Pry Bomec, Ruasell i kanale Kroza naszy patruli pierad nastupleńniem worahoŭ pawodłuh zahadu adyjszli nazad. U styczcy pry Wreni, na paŭnocznym uschodzi ad Suasson, adbity sa stratami francuskije bataljony. Pry Supir i pry Czerni naszy družyny wiarnulisia wiaduczy 60 pałonnych.

Austryjackaje apawieszczeńnie.

WIENA. 22.III. Uschodni teatr: La Bliareziny naszy atrady prabilisia da druhoj rasiejskaj linii i wiarnulisia nazad, wiaduczy 1 aficera, 226 pałonnych sałdatoŭ, 2 harmaty, 6 kulemiotaŭ i 14 minamiotaŭ.

Italjanski teatr: Niczoha wydatnaho.

WIENA 23.III.

Na ŭsich troch frontach niczoha asabliwaho.

WIENA. 24/III. Uschodni teatr: (hl. niamieck. apaw.)

Na inszych frontach niczoha wydatnaho.

WIENA. 25.III. Uschodni teatr: (hl. niamieck. apaw.)

Italjanski teatr: Na płoskahoryi Karst—udaczyje nastupleńnia naszych patruloŭ. Paabiedzi iszła wostraja artyleryjskaja bitwa na płoskahoryi.

Kala wajny.

LUGANO. Poŭ-oficyoznaja „Agenzia Italiana" pryzywaje narod paciarpieć jeszcze niejki czas. Sajuźniki pryhataŭlajuć ahulnaje nastupleńnie. Italjanski front mo' budzie hłaŭnym miejscom razwiazki suświetnaj wajny.

BERLIN. Impieratar u swaim piśmie da Hindenburga ab strategicznym adstupleńni niemcoŭ na zachodnim fronci, miž inszym, pisaŭ:

„Heta — najważniejszy krok u sprawie ahulnaho pałaženia na zachodnim fronci. Swajej pastanowaj wy dali nowy prykład strategicznaho mastactwa,—prykład, katory wart waszych wialikich udacz na ŭschodzi. Hetak utworena nowaja baza dziela dalejszaho wiadzieńnia wajny".

BERLIN. Impieratar pawinszawaŭ bołharskaho cara s pryczyny udaczy jaho wojsk na Makiedonskim fronci.

BERLIN. Jak ciapier dajszli, prync Frydrych-Karol pruski 21 marca byŭ prymuszen spuścicca sa swaim samalotam za frontam woraboŭ i papaŭ u pałon.

BERLIN. Pamoczny krejser „Mewe" pad kamandaj hrafa Dona wiarnuŭsia sa swajej nowaj padarožy pa Atlantyckim akiani, jakaja trywała niekolki miesiacoŭ. Krejser zatapiŭ 22 parachody i 5 parusnych karabloŭ, razam jomkaściu na 123.000 tonn, dy aresztawaŭ i adasłaŭ u niamieckije porty 4 parusniki worahoŭ.

AMSTERDAM. Niamieckaja padwodnaja łodka zatapiła ŭ Niamieckim mory amerykanski parachod „Haeldton". Utanuli 21 asoba, u tym liku amerykanskije hramadzianie.

BERLIN. Za apošnije dni niamieckimi padwodnymi łodkami iznoŭ zatoplено 25 parachodaŭ, 14 parusnych karabloŭ i 37 rybałoŭnych—razam jomkaściu na 80 000 tonn. Jany byli nahruženy: 34.000 tonn wuhalla, 3000 tonn gazy, 3.300 tonn žaleznaj rudy, 3.300 tonn zbožža i 9.900 tonn spažyŭnych praduktoŭ. Aprycz taho na rybałowach było ŭžo szmat nałoŭlenaj ryby.

BERLIN (W.T.B.). Paŭnoczny Ledawity akian, aprycz norweźkich terytoryalnych wod, abjaŭlen u stanie błokady.

NJU-JORK. Z Meksyki danosiać, szto meksykanski urad predłažyŭ Złuczenym Sztatam supolnaj pracaj niedapuścić, kab dzieržawy Nowaho Świetu ŭmieszalisia ŭ wajnu, jakaja razdziraje Stary Świet. Naadwarot, jany pawinny pracawać razam dziela padbatoŭki mira.

NJU-JORK (Hawas). Prezydent Wilson 2 krasawika zwiernіecca da kongressu s prośbaj pazwolić jamu oficyalna abjawić wajnu. Razam s tym jon budzie prasić asyhnoŭki $2^1/_2$ miljardoŭ frankoŭ i pazwaleńnia užyć aružnuju siłu Złuczenych Sztatoŭ na takich samych warunkach, jak Mak-Kinlej u 1898 hadu ŭ czasi hiszpanskaj wajny.

WASZYNGTON. Wajna proci Niamieczczyny—nieminucza. Pacsatku jeje treba žдаć kožyn moment.

Ciapier adbywajucca patryotycznyje manifestacii na karyść sajuźnikoŭ na ŭsieńkim uschodzi.

WASZYNGTON (Reŭter). Adna neutralnaja dzieržawa manicca wystupić z pasrednictwam miž Niamieczczynaj i Amerykaj. Oficyalna apawieszczajecca, szto pasrednictwo nia budzie prynіato, kali Niamieczczyna nie ahraniczyć piersz padwodnaj wajny.

BERLIN. Tutejszamu uradu niczoha niewiadoma ab pasrednictwie neutralnaj dzieržawy. Jeszcze raz adnaczywajecca niazmiennaja pazycija niamieckaho prawicielstwa ŭ padwodnaj wajnie.

Spis wajena-pałonnych naszaho kraju.

Z Wilni i Wilenskaj huberni.

Tabor dla wajenna-pałonnych Lamsdorf.

Lisoŭski Feliks, Masalszczyna.
Zaremba Jazep, Pilekancy.
Wudrewicz Piotr, Zusisski.
Białkiewicz Iwan, Snhajcy.
Lotoczka Jazep, Carkowja.
Nowicki Stanisłaŭ, Joskoi.
Strach Michaił, Korewo.
Borejko Jazep, Malaty.
Szychler Pawał, Kuznіecy.
Warmachoŭski Jazep, Dryskoł.
Jarpulkiewicz Stanisłaŭ, Wilnia.
Łahuszynski Bolesłaŭ, Madejoŭka.
Kawaleŭski Bolesłaŭ, Dzisnyn.

(Dalej budzie).

Drukawana ŭ drukarni M. Kuchty. Wydawiectwo «Homan». Redaktar W. Łastoŭski.